ЖИВОТ И ПРОЈЕКЦИЈЕ: ШТА ЋЕ СВЕТУ ДОНЕТИ ПОСЛЕДЊА ФАЗА „ВЕЛИКЕ ЕВРОАЗИЈСКЕ ИГРЕ" АНГЛОАМЕРИЧКЕ ГЕОПОЛИТИКЕ?

У освит пресудне партије

Међу озбиљним проучаваоцима нема више никакве сумње у то да се судбина и изглед света до 2050. године управо сада расплићу на руском чворишту. Као толико пута досад, одрживост и овог „похода на свет", или пројекта „светске власти", разрешава се на истој последњој линији одбране. Русија је непрестано изложена трима стратегијама: стратегији потпуног опкољавања, стратегији комадања и стратегији унутарње субверзије. Ако Русија издржи, то ће отворити реалне перспективе за велики преокрет у геополитичкој и геоекономској позицији уједињене Европе, Кине, Латинске Америке, али и исламског света, нарочито оног туркофоног, који је сада пуки инструмент. Свет ће заувек бити другачији. Ако Русија не издржи, завладаће дуги мир. Као у гробници

Пише: Робер Стојкерс

Да-на-шње ста-ње у Ру-си-ји је при-лич-но ла-ко де-фи-ни-са-ти: та европ-ска су-пер-си-ла, по-сле Гор-ба-чо-вље-ве ере у ве-ли-ком уз-ми-ца-њу, мо-ра да се су-о-ча-ва са три на-па-да ко-ји се во-де кроз ин-ди-рект-ни рат:

1. на-пад кроз стра-те-ги-ју оп-ко-ља-ва-ња;

2. на-пад кроз стра-те-ги-ју ко-ма-да-ња;

3. на-пад кроз про-цес уну-тра-шњих суб-вер-зив-них ак-тив-но-сти ко-ји уру-ша-ва ње-не мо-гућ-но-сти да се бра-ни од спољ-ног све-та.

СТРА-ТЕ-ГИ-ЈА ОП-КО-ЉА-ВА-ЊА

Стра-те-ги-ја оп-ко-ља-ва-ња је ја-сно ви-дљи-ва. На пе-ри-фе-ри-ји да-на-шње Ру-ске Фе-де-ра-ци-је, на те-ри-то-ри-ја-ма ко-је су би-ле део ру-ског цар-ства и бив-шег СССР-а, или ко-је су им би-ле гру-до-бран, ми ви-ди-мо, по-сле Гор-ба-чо-вље-ве ере, да се ства-ра зо-на стал-не тур-бу-лен-ци-је. Та зо-на об-у-хва-та Кав-каз, цен-трал-ну Ази-ју, Укра-ји-ну и, по-тен-ци-јал-но, у слу-ча-ју да-ље не-при-ја-тељ-ске офан-зи-ве, ба-сен Ка-ме, са про-гра-ми-ра-ним не-ре-ди-ма ме-ђу Та-та-ри-ма и Ба-хи-ри-ма, ко-ји жи-ве у „ауто-ном-ним ре-пу-бли-ка-ма" Фе-де-ра-ци-је (стра-не ин-ве-сти-ци-је у тим ре-ги-о-ни-ма су мно-го ве-ће не-го у оста-лом де-лу фе-де-ра-ци-је). По-сле бе-де-ма ко-ји су осво-је-ни на-кон Пе-тра Ве-ли-ког, у Ва-шинг-то-ну се про-гра-ми-ра по-бу-на исла-ма на крај-њем се-ве-ру, у кра-је-ви-ма та-тар-ских ка-на-та ко-је је не-ка-да осво-јио Иван Гро-зни. По-сле оп-ко-ља-ва-ња не-ка-да-шњег ру-ског и со-вјет-ског цар-ства, мо-жда ће до-ћи на ред оп-ко-ља-ва-ње мо-сков-ске од-скоч-ни-це. Та стра-те-ги-ја оп-ко-ља-ва-ња по-ла-зи од стра-те-ги-је за-пре-ча-ва-ња ко-ју су

по-ста-ви-ли још Макиндер и ње-го-ви след-бе-ни-ци, као што је лорд Кур-зон, про-тив Ру-си-је Ни-ко-ла-ја Дру-гог и про-тив Ле-њи-но-вог и Гор-ба-чо-вље-вог Со-вјет-ског Са-ве-за.

СТРА-ТЕ-ГИ-ЈА КО-МА-ДА-ЊА

Стра-те-ги-ја ко-ма-да-ња ру-ског про-сто-ра, о ко-јој је го-во-рио Алек-сан-дар Ду-гин на ску-по-ви-ма у Ан-вер-су (11. но-вем-бра 2005) и у Бри-се-лу (12. но-вем-бра 2005), сле-ди вр-ло ло-гич-но иза стра-те-ги-је оп-ко-ља-ва-ња. Циљ је, ја-сно, по-бу-ни-ти на-род-не, ет-нич-ке, ре-ли-ги-о-зне или ма-фи-ја-шке за-јед-ни-це из „зо-на стал-них тур-бу-лен-ци-ја" и одво-ји-ти их од не-ка-да-шњег ру-ског им-пе-ри-јал-ног про-сто-ра и од про-сто-ра „ру-ске ци-ви-ли-за-ци-је" (Ду-гин). Тај по-јам за-сни-ва се на ди-на-мич-ком кон-цеп-ту ко-ји ће Ду-гин ка-сни-је упо-ре-ди-ти са пој-мом „иран-ска ци-ви-ли-за-ци-ја", чи-ме је под-се-тио на зад-њег иран-ског ша-ха и ње-гов „pro do-mo" пле-до-а-је упу-ћен исто-ри-ји (упо-ре-ди де-ло: Мо-ха-мед Ре-за Па-хла-ви, *Од-го-вор на исто-ри-ју*, из-да-вач Al-bin Mic-hel, 1979). Про-стор „ру-ске ци-ви-ли-за-ци-је" имао је мак-си-мал-ну екс-пан-зи-ју са Бре-жње-вље-вим СССР-ом и са „Wac-hstum-spit-ze" („ис-ту-ре-ном тач-ком") у Ав-га-ни-ста-ну. На не-сре-ћу, пе-ри-од тог мак-си-мал-ног ши-ре-ња ни-је обе-ле-жен тра-ди-ци-о-нал-ном гран-ди-о-зно-шћу, као под не-ким ца-ре-ви-ма, ни-ти је упо-ре-див са оним што је шах под-ра-зу-ме-вао под „иран-ском ци-ви-ли-за-ци-јом". На-про-тив, обе-ле-жен је хлад-ном, ме-ха-ни-ци-стич-ком и над-ме-ном иде-о-ло-ги-јом, ко-ја ни-је мо-гла да на-и-ђе на одо-бра-ва-ње и да до-би-је пла-не-тар-ну бор-бу на ни-воу оно-га што Аме-ри-кан-ци да-нас на-зи-ва-ју, са Џо-зе-фом Ни-јом, „soft po-wer" или кул-тур-на моћ.

СТРА-ТЕ-ГИ-ЈА СУБ-ВЕР-ЗИ-ЈЕ

Стра-те-ги-ја суб-вер-зи-је има ви-ше ци-ље-ва, већ пре-ћут-но са-др-жа-них у стра-те-ги-ја-ма ко-је смо на-ве-ли:

1) на-ме-та-ње уве-зе-ног де-мо-крат-ског иде-а-ла Ру-си-ји, са-чи-ње-ног од све-га што је во-ди-ло и „на-ран-џа-сту ре-во-лу-ци-ју" у Укра-ји-ни;

2) кон-тро-лу ру-ских ме-ди-ја и су-ге-ри-са-ње „way of li-fe" аме-рич-ко-за-пад-ног ти-па, ко-ји не-ће би-ти при-сту-па-чан нај-ве-ћем де-лу ру-ског на-ро-да;

3) до-би-ја-ње ме-та-по-ли-тич-ке бит-ке у Ру-си-ји, уво-ђе-њем у игру за-пад-ног „soft po-wer"-а.

Ту суб-вер-зив-ну ак-тив-ност во-де раз-не „ра-ди-о-ни-це" ко-ји-ма те-ле-ди-ри-гу-ју САД и ко-је фи-нан-си-ра-ју ме-ђу-на-род-не мре-же ка-пи-та-ла. Ту су нај-пре „Fre-e-dom Ho-u-se In-ter-na-ti-o-nal", „In-ter-na-ti-o-nal Re-pu-bli-can In-sti-tu-te", „Na-ti-o-nal En-dow-nment for De-moc-racy", „Фон-да-ци-ја Со-рош", „Na-ti-o-nal De-moc-ra-tic In-sti-tu-te", „Ин-сти-тут за отво-ре-но дру-штво", и та-ко ре-дом. До-бар део фи-ли-ја-ла ових ин-сти-ту-ци-ја на-ла-зи се на Бал-ка-ну, у Укра-ји-ни и у Бе-ло-ру-си-ји. Уче-шће свих тих фон-да-ци-ја, уз по-моћ ве-ли-ких ме-ђу-на-род-них ме-дијс-ких аген-ци-ја, до-при-не-ло је да се фор-ми-ра-ју по-кре-ти као „От-пор" у Ср-би-ји (ра-ди оба-ра-ња Ми-ло-ше-ви-ћа), „По-ра" у Укра-ји-ни (са на-ран-џа-стом ре-во-лу-ци-јом и ле-пом Ју-ли-јом), „Кма-ра" у Гру-зи-ји (да би по-бе-дио кан-ди-дат ко-га при-хва-та-ју за-ве-ре-нич-ке фон-да-ци-је зе-ма-ља NA-TO), или „ре-во-лу-ци-ја ла-ла" у Кир-ги-ста-ну. Нај-зад, тре-ба-ло би спо-ме-ну-ти и јед-ну ре-во-лу-ци-ју ко-ја, су-прот-но оста-ли-ма, ни-је ус-пе-ла, јер је не-ко на вре-ме на-у-чио лек-ци-ју. Ми-сли-мо, на-рав-но, на бо-ја-жљи-во и при-гу-ше-но де-ло-ва-ње по-кре-та „Су-бр" („Би-зон") у Бе-ло-ру-си-ји.

Не-мач-ки не-дељ-ник *Шпигл*, у ду-гом тек-сту об-ја-вље-ном у два на-став-ка, об-ја-снио је на-чин функ-ци-о-ни-са-ња тог ве-ли-ког суб-вер-зив-ног по-ду-хва-та, те ви-ше-гла-ве хи-дре из грч-ке ми-то-ло-ги-је. Ис-тра-жи-ва-чи из хам-бур-шког не-дељ-ни-ка нам об-ја-шња-ва-ју ка-ко се до-и-ста ства-ра-ју глав-не лич-но-сти у том ве-ли-ком пред-у-зе-ћу. *Шпигл* нас под-се-ћа, што је вр-ло ко-ри-сно, да се су-шти-на тог ства-ра-ња на-ла-зи у фил-му Пи-те-ра Екер-ме-на чи-ји је на-слов *Brin-ging*

Down
a
Dic-ta-tor
(
Ка-ко обо-ри-ти дик-та-то-ра
). На-слов ја-сно от-кри-ва на-ме-ре ауто-ра: обо-ри-ти не ствар-не дик-та-то-ре, већ по-ли-тич-ке ли-де-ре ко-ји се не до-па-да-ју Аме-ри-ци и ко-ји не-ће да слу-ша-ју нео-ли-бе-ра-ли-стич-ки дик-тат.

Ју-на 2005. го-ди-не, мла-ди ко-ји су ре-гру-то-ва-ни у зе-мља-ма где тре-ба вр-ши-ти да-љу суб-вер-зи-ју и ко-ји су ан-га-жо-ва-ни у том по-ду-хва-ту на ши-ро-ком пла-ну у зо-на-ма тур-бу-лен-ци-је, са-ста-ли су се у Ал-ба-ни-ји да би раз-ра-ди-ли но-ве аспек-те стра-те-ги-је и пла-ни-ра-ли сво-је бу-ду-ће ак-тив-но-сти.

Ре-зи-ми-рај-мо, циљ САД, ко-је сле-де ан-гло-сак-сон-ску стра-те-ги-ју ство-ре-ну још од стра-не Ма-ха-на, Макиндера и Леа, у пр-вој де-це-ни-ји про-шлог ве-ка је:

1) оп-ко-ља-ва-ње Ру-си-је пре-ма ге-о-по-ли-тич-ким и ге-о-стра-те-шким те-за-ма Леа и Макиндера;

2) ко-ма-да-ње и са-те-ли-зо-ва-ње зо-не тур-бу-лен-ци-је, а по-том, у на-ред-ној фа-зи, и остат-ка Ру-ске Фе-де-ра-ци-је, пре-ма стра-те-ги-ји бал-ка-ни-за-ци-је ко-ју је осми-слио лорд Кур-зон по-чев од Вер-сај-ског спо-ра-зу-ма 1919. го-ди-не, по-сле бољ-ше-вич-ке ре-во-лу-ци-је и гра-ђан-ског ра-та из-ме-ђу Бе-лих и Цр-ве-них. (Лорд Кур-зон је хтео да ство-ри или да се ство-ри што ве-ћи број там-пон зе-ма-ља, за-ви-сних и еко-ном-ски сла-бих, из-ме-ђу вај-мар-ске Не-мач-ке и но-вог СССР-а. Та стра-те-ги-ја је пред-ви-ђа-ла по-др-шку Пољ-ској, уз уче-шће Фран-цу-ске, та-ко да та ин-стру-мен-та-ли-зо-ва-на Пољ-ска не бу-де у ста-њу да раз-ви-је ауто-ном-ну ин-ду-стри-ју и до-вољ-ни жи-вот-ни ни-во, а да исто-вре-ме-но мо-ра да жр-тву-је 39 од-сто свог бу-џе-та за одр-жа-ва-ње вој-ске. Пре-ма ру-ском пу-ков-ни-ку Мо-ро-зо-ву, та стра-те-ги-ја је из-ва-ђе-на из оста-ве 1990, та-ко да је пољ-ска ар-ми-ја по-ве-ћа-ла сво-је ефек-ти-ве у НА-ТО, а не-мач-ки Бун-де-свер их сма-њио (у истим раз-ме-ра-ма у ко-ји-ма их је но-ва пољ-ска вој-ска по-ве-ћа-ла), што је про-у-зро-ко-ва-ло ве-ли-ка ис-ку-ше-ња за ру-ску ар-ми-ју и но-ве ве-ли-ке бу-џет-ске за-хва-те. Да-нас је ре-ак-ту-а-ли-за-ци-ја Кур-зо-но-вих пла-но-ва о ко-ма-да-њу ви-дљи-ва на Кав-ка-зу и у Сред-њој Ази-ји, не са-мо у бор-би про-тив Ру-си-је, већ и про-тив Ира-на.)

3) суб-вер-зи-ја Ру-си-је свим сред-стви-ма ко-ја мо-же да пру-жи вла-да-ју-ћи „soft po-wer”. Све у све-му, ра-ди се о то-ме да се у Ру-си-ји иза-зо-ве по-бу-на про-тив Пу-ти-на, пра-ће-на ха-ла-бу-ком ме-ди-ја, по обра-сцу ко-ји је при-ме-њен у Укра-ји-ни кра-јем 2004. го-ди-не.

АМЕ-РИЧ-КА ДВО-СТРУ-КА ИГРА

У том окви-ру тре-ба ана-ли-зи-ра-ти дво-стру-ку игру аме-рич-ке стра-те-ги-је у зад-ње три де-це-ни-је: игру на тур-ски (тур-ко-фон-ски) свет и игру на му-сли-ман-ску ва-ха-бит-ску са-у-диј-ску кар-ту. Игра на тур-ски свет је би-ла ја-сно ви-дљи-ва под Клин-то-ном, пред-сед-ни-ком ко-ји је увео у игру три на-ве-де-не стра-те-ги-је. Уз то, да би се у ре-ги-ју убри-згао моћ-ни „soft po-wer”, али под кон-тро-лом аме-рич-ких аген-ци-ја, пред-ви-ђе-но је лан-си-ра-ње те-ле-ко-му-ни-ка-ци-о-ног са-те-ли-та ра-ди ства-ра-ња је-дин-стве-ног тур-ко-фон-ског ка-на-ла, на уни-фи-ци-ра-ном и стан-дар-ди-зо-ва-ном тур-ском је-зи-ку, пре-ко ко-га се мо-же сла-ти до-бро усме-ре-на по-ру-ка у Цен-трал-ну Ази-ју, све до гра-ни-ца са Ки-ном.

Игра на ва-ха-бит-ско-са-у-диј-ску кар-ту по-ти-че још из вре-ме-на ка-да је тре-ба-ло ре-гру-то-ва-ти удар-не гру-пе про-тив со-вјет-ских тру-па у Ав-га-ни-ста-ну. Бор-ци му-сли-ман-ске ве-ре, му-џа-хе-ди-ни, ан-га-жо-ва-ни су у вој-ним фор-ма-ци-ја-ма, уве-жба-ни у под-сти-ца-њу от-по-ра ру-ском при-су-ству. Ме-ђу њи-ма био је и из-ве-сни Оса-ма Бин Ла-ден, ко-ји је фи-нан-си-рао и по-др-жао та-ли-ба-не.

Игра на тур-ску кар-ту би-ла је хо-мо-ге-ни-ја и ко-хе-рент-ни-ја, све у све-му ви-ше „им-пе-ри-јал-на” не-го „но-мад-ска”, у ме-ри у ко-јој је ото-ман-ска им-пе-ри-ја, на-след-ни-ца број-них им-пе-ри-јал-них ин-сти-ту-ци-ја Пер-си-је и грч-ко-ви-зан-тиј-ске кул-ту-ре, има-ла ор-га-ни-зо-ва-не им-пе-ри-јал-не струк-ту-ре. Ва-ха-бит-ски ислам, пак, са-чу-вао је све осо-би-не пле-ме-на са ара-биј-ског по-лу-о-стр-ва, ко-ја су на-па-да-ла ви-зан-тиј-ско и пер-сиј-ско цар-ство, али ни-су има-ла упор-ност да ду-го-роч-но упра-вља-ју тим ци-ви-ли-зо-ва-ним и ур-ба-ни-зо-ва-ним те-ри-то-ри-ја-ма.

Али, игра на тур-ску кар-ту ни-је би-ла, у Клин-то-но-во вре-ме, нео-ви-зан-ти-ни-зам или нео-ото-ма-ни-зам. Ви-ше је ли-чи-ла на но-ву иде-о-ло-ги-ју на-ста-лу у XX ве-ку, ко-ја је ста-вља-ла Тур-ску у пр-ви план као аван-гар-ду по-крет-них на-ро-да из цен-трал-не Ази-је, но-ма-да или ко-њa-ни-ка. То је иде-о-ло-ги-ја пан-тур-ки-зма. Она је би-ла на услу-зи ан-ти-ко-му-ни-стич-ком и ан-ти-со-вјет-ском ци-љу, од вре-ме-на на-ци-стич-ке Не-мач-ке до Клин-то-но-ве Аме-ри-ке, при че-му је Тур-ска ис-ту-ра-на као аван-гар-да у прав-цу За-па-да и као аван-гар-да NA-TO пак-та у осе-тљи-вој обла-сти Цр-ног мо-ра.

ПАН-ТУР-КИ-ЗАМ, ЈЕД-НА ХИ-ЉА-ДУ-ГО-ДИ-ШЊА ВЕ-ЗА

Пан-тур-ки-зам је гла-сна, ра-ши-ре-на иде-о-ло-ги-ја, али се и да-ље не мо-же оства-ри-ти без спољ-не по-др-шке, без по-др-шке не-ке стра-не си-ле ко-ја вла-да мо-ри-ма и има со-лид-ну ин-ду-стриј-ску ин-фра-струк-ту-ру. Та иде-о-ло-ги-ја би-ла је стал-но при-сут-на у тур-ској исто-ри-ји, али ни-је на пот-пун на-чин би-ла пре-тво-ре-на у те-о-ри-ју све до два-де-се-тих го-ди-на про-шлог ве-ка, доц-ни-је и по узо-ру на пан-гер-ман-ске и пан-сло-вен-ске иде-о-ло-ги-је. Она по-чи-ва на исто-ријс-ком раз-ло-гу ко-ји се за-сни-ва на тур-ском ста-но-ви-шту.

То је увек тур-ски (турк-мен-ски, та-тар-ски или уз-беч-ки) до-при-нос у Цен-трал-ној Ази-ји ко-ји је омо-гу-ћио ото-ман-ској им-пе-ри-ји да оја-ча сво-ју вој-ску и да во-ди ра-то-ве у Евро-пи и на Бли-ском Ис-то-ку, про-тив Све-те ли-ге, Аустро-у-гар-ске или Пер-сиј-ског цар-ства. Ево пар при-ме-ра: баг-дад-ски ка-лиф је по-звао тур-ске тру-пе То-гру-ла Бе-ја из да-ле-ких сте-па да ус-по-ста-ве ред у та-да рас-па-да-ју-ћем арап-ском ка-ли-фа-ту. Сел-џу-ци, ко-ји су по-ту-кли Ви-зан-тин-це код Мен-ци-кер-та, 1071. го-ди-не, та-ко-ђе су до-шли из Цен-трал-не Ази-је. Зад-њи Гр-ци из Тре-би-сон-де су па-ли под на-ва-лом ру-рал-них ру-ља ко-је су углав-ном чи-ни-ли Турк-ме-ни, са-ве-зни-ци осман-ли-ја. Под Бе-чом, 1683. го-ди-не, ото-ман-ска вој-ска је има-ла по-моћ ле-те-ћих та-тар-ских и турк-мен-ских ко-њa-нич-ких је-ди-ни-ца ко-је су уни-шта-ва-ле и пљач-ка-ле Ма-ђар-ску, Сло-вач-ку и ве-ли-ке де-ло-ве Аустри-је. Тур-ко-фон-ски на-ро-ди из Сред-ње Ази-је пред-ста-вља-ли су де-мо-граф-ску и вој-ну ре-зер-ву

ото-ман-ске им-пе-ри-је.

Два-де-се-тих и три-де-се-тих го-ди-на про-шлог ве-ка пан-тур-ки-зам је са-мо иде-о-ло-ги-ја по-не-ког тур-ског уче-ња-ка. Он још ни-је пре-тво-рен у по-ли-ти-ку. Ви-ше је оп-ста-јао на ин-те-лек-ту-ал-ном пла-ну. Али, 1942. го-ди-не, ка-да је из-гле-да-ло да се сре-ћа сме-ши Тре-ћем рај-ху и ка-да је овај под-сти-цао не-ру-ске на-ро-де да се су-прот-ста-ве Ста-љи-ну, пан-тур-ки-зам – ко-ри-сте-ћи ту при-ли-ку – при-до-би-ја при-ста-ли-це и из-ла-зи на сце-ну.

Из-ве-сни Тур-кеш, ко-ји по-ста-је ли-дер на-ци-о-на-ли-стич-ких „Си-вих ву-ко-ва”, при-па-да они-ма ко-ји тра-же хи-тан са-вез са Не-мач-ком да би уче-ство-ва-ли у бр-зом ру-ше-њу Со-вјет-ског Са-ве-за, за ко-ји се сма-тра-ло да ће бр-зо да пад-не, јер још ни-је до-био из САД, пре-ко оку-пи-ра-ног Ира-на, са-вре-ме-ни рат-ни ма-те-ри-јал. По-крет „Си-вих ву-ко-ва”, за мно-ге за-ни-мљив и до-бро ор-га-ни-зо-ван, ста-јао је на чи-стим пан-тур-ским по-зи-ци-ја-ма све до 1965. го-ди-не, ка-да до-ла-зи до не-ке вр-сте пре-фор-му-ли-са-ња и до-пу-шта-ња офан-зив-ног „исла-ми-зма”, под усло-вом да га предводе Тур-ци. Да-нас је тај по-крет, ко-ји је пре-тр-пео и ре-пре-си-ју ре-жи-ма, по-де-љен. Та-ко-ђе, не же-ли ула-зак Тур-ске у Евро-пу, јер би то, твр-де, зна-чи-ло ута-па-ње тур-ског иден-ти-те-та у европ-ски.

Чи-ни ми се и да је ва-жно да се не ме-ша-ју три иде-о-ло-шка сло-ја у да-на-шњој Тур-ској: ке-ма-ли-зам, на-ци-о-на-ли-стич-ка идеологија „Си-вих ву-ко-ва” и пан-тур-ки-зам, у сво-јој ли-бе-рал-ној и про-за-пад-ној ори-јен-та-ци-ји.

РАЗ-ЛИ-ЧИ-ТЕ ТУР-СКЕ ИДЕ-О-ЛО-ГИ-ЈЕ

На-и-ме, ке-ма-ли-зам је хтео, а же-ли то и да-нас, да ускла-ди Тур-ску са Евро-пом, да је евро-пе-и-зу-је на ин-те-лек-ту-ал-ном и ду-хов-ном пла-ну, али да је не

хри-сти-ја-ни-зу-је. У том ци-љу, Ке-мал Ата-турк раз-ви-ја хи-ти-ски мит. По ње-му, Тур-ска је на-след-ни-ца хи-ти-ске им-пе-ри-је, тог на-ро-да ин-до-е-вроп-ског по-ре-кла ко-ји је до-шао са ду-нав-ских про-сто-ра да би сти-гао до Бли-ског Ис-то-ка и су-да-ра са Егип-том. За-то је он из-гра-дио и хи-ти-ски му-зеј у Ан-ка-ри и охра-брио ар-хе-о-ло-шка ис-ко-па-ва-ња да би се от-кри-ла та ци-ви-ли-за-ци-ја ко-ја пред-ста-вља спо-ну пре-и-сто-ри-је и исто-ри-је.

Иде-о-ло-ги-ја „Си-вих ву-ко-ва", ко-ји се-бе на-зи-ва-ју „иде-а-ли-сти-ма", је-сте пан-тур-ки-зам, али њи-хо-ве гла-со-но-ше по-вре-ме-но го-во-ре о исла-ми-зму и не при-ста-ју на ула-зак у Европ-ску Уни-ју (што ина-че пре-по-ру-чу-је нео-ке-ма-ли-зам, ве-ран сво-јим основ-ним по-ла-зи-шти-ма). Тур-ски ли-бе-ра-ли и со-ци-јалде-мо-кра-те че-сто су исто-вре-ме-но пан-тур-ки-сти и про-а-ме-рич-ки ори-јен-ти-са-ни, ан-ти-а-рап-ски и ан-ти-ру-ски на-стро-је-ни, а при-ста-ли-це ула-ска у ЕУ.

По-сле из-бор-ног по-ра-за де-мо-кра-та и до-ла-ска Бу-ша на власт, аме-рич-ка стра-те-ги-ја је уне-ко-ли-ко из-ме-ње-на. До-ми-ни-ра ва-ха-бит-ско-пу-ри-тан-ски са-вез усме-рен на упро-шће-ни и офан-зив-ни исла-ми-зам ко-ји се, те-о-риј-ски, мо-же лак-ше из-во-зи-ти, јер је одво-јен од ет-нич-ке при-пад-но-сти. Циљ је ства-ра-ње мо-би-ли-за-тор-ске иде-о-ло-ги-је агре-сив-них еле-ме-на-та да би се оства-рио про-је-кат ин-те-гри-са-ног „Ве-ли-ког Бли-ског Ис-то-ка" под су-штин-ском аме-рич-ком кон-тро-лом, што пред-ста-вљао леп ко-лач чак и за аме-рич-ку ин-ду-стри-ју, увек глад-ну но-вих тр-жи-шта. Тај „Ве-ли-ки Бли-ски Ис-ток" има адут де-мо-гра-фи-је у по-ра-сту, што омо-гу-ћа-ва пред-ви-ђа-ња ве-ли-ке плус-вред-но-сти (прем-да фран-цу-ски ира-но-лог Бер-нар Хур-кад, у вр-ло те-мељ-ној сту-ди-ји, кон-ста-ту-је ипак де-мо-граф-ски за-стој у Ира-ну, упр-кос иде-о-ло-ги-ји ра-ђа-ња у ци-љу ства-ра-ња ислам-ске мо-ћи; упо-ре-ди: B. Ho-ur-ca-de, *Iran. No-u-vel-les iden-tités d'une répu-bli-que*, Ed. Be-lin/Do-cu-men-ta-tion Française, 2002).

Ва-ха-бит-ско-пу-ри-тан-ски са-вез об-у-хва-та – то је очи-глед-но – еко-ном-ски са-вез за-сно-ван на наф-ти (са-у-диј-ској и тек-са-шкој). Са Бу-шом, ра-ди се ви-ше о нафт-ној не-го о исто-риј-ско-по-ли-тич-кој стра-те-ги-ји ко-ја ру-ши не-ке аме-рич-ке ди-пло-мат-ске тра-ди-ци-је, по-себ-но оне ко-је су сле-ди-ле де-мо-кра-те и кла-сич-ни кон-зер-ва-тив-ци (њих ни-по-што не тре-ба ме-ша-ти са са-вре-ме-ним нео-кон-зер-ва-тив-ци-ма). Та но-ва нафт-на стра-те-ги-ја ни-је за-до-во-љи-ла тур-ске сно-ве. Они ци-ља-ју, пре све-га, на мо-сул-ску наф-ту. На-и-ме, да-на-шња Тур-ска Му-ста-фе Ке-ма-ла је др-жа-ва са ма-ло енер-гет-ских ре-сур-са, не-до-вољ-них да за-до-во-ље све ве-ће по-тре-бе ста-нов-ни-штва у бр-зом по-ра-сту. Нафт-ни из-во-ри на ис-то-ку зе-мље, у пла-нин-ском и бун-тов-ном Кур-ди-ста-ну, бли-зу ирач-ких гра-ни-ца, ни-су до-вољ-ни, али су ну-жни, што об-ја-шња-ва мр-жњу и страх тур-ског ре-жи-ма од сва-ке иде-је курд-ске на-ци-о-нал-не еман-ци-па-ци-је ко-ја би мо-гла да до-ве-де до

се-це-си-је. Обла-сти са тим ма-ло-број-ним из-во-ри-ма наф-те су под стал-ним ван-ред-ним ста-њем, по-себ-но област Бат-ма-на, где се на-ла-зи глав-на тур-ска ра-фи-не-ри-ја. По ми-шље-њу Ан-ка-ре, ње-на вер-ност и са-ве-зни-штво са Аме-ри-ком мо-ра-ју на кра-ју да бу-ду на-гра-ђе-ни, та-ко што ће се по-сти-ћи из-ве-сна енер-гет-ска не-за-ви-сност пре-ко те-ри-то-ри-јал-них зах-те-ва пан-тур-ске или нео-ото-ман-ске иде-о-ло-ги-је, би-ло пу-тем анек-си-је ирач-ког Кур-ди-ста-на, би-ло пу-тем али-јан-се са Азер-бej-џа-ном, тур-ко-фон-ском али ира-ни-зо-ва-ном др-жа-вом, би-ло пу-тем сва-ко-ја-ких по-вла-сти-ца у екс-пло-а-та-ци-ји наф-те у ка-спиј-ској обла-сти, бар у ње-ним тур-ко-фон-ским де-ло-ви-ма. Бу-шо-ва нафт-на стра-те-ги-ја ци-ља да кон-цен-три-ше мак-си-мум нафт-них ре-сур-са у ру-ка-ма оних, у Тек-са-су и на Ара-биј-ском по-лу-о-стр-ву, ко-ји је већ мно-го има-ју. Тур-ска ни-ти би-ло ко дру-ги не-ма по-зив-ни-цу у тој рас-по-де-ли. У тим усло-ви-ма Тур-ска не мо-же да се на-да ста-вља-њу Мо-су-ла под кон-тро-лу.

„ХИ-РИ-ЈЕТ” И КУРД-СКО ПИ-ТА-ЊЕ

Нај-ве-ћи тур-ски днев-ник *Хи-ри-јет* не-дав-но је су-ге-ри-сао мир са Кур-ди-ма у ме-ри у ко-јој се не тре-ба ви-ше отво-ре-но пла-ши-ти ства-ра-ња не-за-ви-сног Кур-ди-ста-на на се-ве-ру Ира-ка. Пре-ма *Хи-ри-је-ту*, не-за-ви-сни Кур-ди-стан на се-ве-ру Ира-ка мо-гао би од-лич-но да оп-ста-не по-ред ауто-ном-ног Кур-ди-ста-на на те-ри-то-ри-ји тур-ске ре-пу-бли-ке, под усло-вом да се ство-ри не-ка вр-ста тур-ско-курд-ског за-јед-нич-ког тр-жи-шта, чи-ји би глав-ни енер-гет-ски из-вор би-ла наф-та из Мо-су-ла. То је пр-ви пут да се не-ки тур-ски днев-ник зна-ча-ја ка-кав има *Хи-ри-јет* усу-ди да по-ме-не иде-ју о ауто-ном-ном Кур-ди-ста-ну. Циљ тог но-вог курд-ског ус-хи-ће-ња је очи-глед-но ста-вља-ње ша-пе на наф-ту из Мо-су-ла, ко-ји је Тур-ска при-сил-но усту-пи-ла 1923. го-ди-не, и да се спре-че ирач-ки ши-и-ти, са-ве-зни-ци САД, да се до-че-па-ју свих нафт-них из-во-ра опљач-ка-ног Ира-ка. Би-ће ве-тро-ви-то у Тур-ској, а Буш, за раз-ли-ку од Клин-то-на, ни-је ми-ло-вао низ дла-ку свог тур-ског са-ве-зни-ка. Тај про-пуст би мо-гао да има озбиљ-не по-сле-ди-це.

Са-вез из-ме-ђу Ва-шинг-то-на и ва-ха-би-та је чи-ње-ни-ца, упр-кос ме-дij-ској дим-ној

за-ве-си ко-јом се су-ге-ри-ше сли-ка ра-та ци-ви-ли-за-ци-ја из-ме-ђу За-па-да ко-јим до-ми-ни-ра Аме-ри-ка и арап-ско-му-сли-ман-ског све-та про-же-тог Бин Ла-де-но-вом иде-о-ло-ги-јом. Оса-ма Бин Ла-ден, про-гла-шен за не-при-ја-те-ља број је-дан на це-лој пла-не-ти по-сле на-па-да на Њу-јорк сеп-тем-бра 2001. го-ди-не, за-чу-ђу-ју-ће је не-у-хва-тљив. То, очи-глед-но, омо-гу-ћа-ва да се он пред-ста-ви као уни-вер-зал-но стра-ши-ло ко-је сто-ји иза свих кр-ва-вих атен-та-та на овој пла-не-ти. Бин Ла-ден је сва-ка-ко пун по-го-дак као обра-зац за све му-сли-ма-не скрај-ну-те у ве-ли-ка мрач-на пред-гра-ђа у ко-ја се сме-шта-ју ими-гран-ти на За-па-ду, али он је да-ле-ко од то-га да пред-ста-вља сав ислам. Ње-гов ислам ни-је исти као ислам у Ира-ну, ко-ји је иза-брао дру-га стра-те-шка са-ве-зни-штва, са Ки-ном или са Ру-си-јом. Ње-гов ислам ни-је ни као онај ру-со-фил-ски ислам у Цен-трал-ној Ази-ји, ко-ји, иако је пре-тр-пео же-сто-ке уда-ре по-сле па-да со-вје-ти-зма, не-ће да се уто-пи у „Ве-ли-ки Бли-ски Ис-ток", пот-пу-но под кон-тро-лом аме-рич-ких тру-сто-ва. Не по-сто-ји је-дан ислам, већ по-сто-је исла-ми, као што је то не-дав-но вр-ло ис-прав-но ре-као фран-цу-ски ге-о-по-ли-ти-чар Ив Ла-кост. Ра-ди-кал-ни исла-ми-зми, ко-ји се на-јед-ном про-гла-ша-ва-ју ан-ти-а-ме-рич-ким, нај-че-шће игра-ју у ко-рист Ва-шинг-то-на и мо-гу, осим рет-ких из-у-зе-та-ка, да се сма-тра-ју тво-ре-ви-на-ма спе-ци-јал-них слу-жби по-мо-ћу ко-јих се из-во-де опе-ра-ци-је у ин-ди-рект-ном ра-ту.

ИСЛА-МИ-ЗАМ – ПО-ЛУ-ГА ДЕ-СТА-БИ-ЛИ-ЗА-ЦИ-ЈЕ

До-бар део тих ра-ди-кал-них исла-ма су ствар-не по-лу-ге за иза-зи-ва-ње не-ре-да сву-да у све-ту. То је слу-чај са Фран-цу-ском где тре-ба сло-ми-ти јед-ну од глав-них си-ла по-тен-ци-јал-не осо-ви-не Па-риз–Бер-лин–Мо-сква. То је слу-чај на ју-гу Тај-лан-да ко-ји је де-ста-би-ли-зо-ван де-ло-ва-њем сво-је му-сли-ман-ске ма-њи-не. То ће се су-тра де-си-ти у Ин-ди-ји, зе-мљи ко-ја се раз-ви-ја спо-ри-је и ма-ње си-гур-но од Ки-не, али се већ на-ла-зи на ни-ша-ну Ва-шинг-то-на.

Што се ти-че Ру-си-је, са-вез Ан-ка-ра–Ва-шинг-тон омо-гу-ћа-ва САД да оку-пи-ра-ју Ана-до-ли-ју, по-ла-зну тач-ку ото-ман-ског осва-ја-ња Бал-ка-на, чи-ја је ори-јен-тал-на фа-са-да, са Бу-гар-ском и Ру-му-ни-јом, би-ла, по-чев од 1945, под ру-ском кон-тро-лом, за-тим да се при-бли-же Кав-ка-зу ко-ји Нем-ци ни-су ус-пе-ли да осво-је 1941–1942.

го-ди-не, и нај-зад да др-же у ша-ху арап-ску си-лу на Бли-ском Ис-то-ку и у Егип-ту, не-ка-да-шњем са-ве-зни-ку СССР-а. Да-нас Тур-ска слу-жи као ба-за че-чен-ским те-ро-ри-сти-ма. Пи-та-ње Мо-су-ла је охла-ди-ло тур-ско-аме-рич-ке од-но-се и омо-гу-ћи-ло при-бли-жа-ва-ње Ру-си-ји. Са-вез Ва-шинг-то-на са ва-ха-би-ти-ма омо-гу-ћа-ва ин-стру-мен-та-ли-за-ци-ју исла-ми-ста у че-чен-ском су-ко-бу и у оста-лим де-ло-ви-ма Цен-трал-не Ази-је, као и да се на-ђе из-вор фи-нан-си-ра-ња ко-ји ће по-ста-ви-ти на но-ге ан-ти-срп-ску Ал-ба-ни-ју.

Пан-тур-ки-зам и ва-ха-бит-ски исла-ми-зам су по-лу-ге, као што је су то Со-ро-ше-ва и све слич-не фон-да-ци-је, за ства-ра-ње оно-га што ан-гло-сак-сон-ски ге-о-по-ли-ти-ча-ри на-зи-ва-ју „Ве-ли-ком игром”, ко-ја пред-ста-вља, да-нас као и ју-че, те-жњу да се су-зби-је или уни-шти ру-ска им-пе-ри-јал-на си-ла. **<**

** Аутор је глав-ни уред-ник ча-со-пи-са „Ori-en-ta-tion” и „Vo-u-lo-ir” ко-ји из-ла-зе у Бри-се-лу , члан GRE-CE . На-слов ори-ги-на-ла: „ Sur la si-tu-a-tion ac-tu-el-le de la Rus-sie ”*

(Јул-август 2006)